

KAINUUN KÄRKITOIMIALOJEN SUHDANNEKEHITYS VUODEN 2015 LOPPUUN

Kainuun liitossa on laadittu ja maakuntavaltuusto on hyväksynyt (16.6.2014) maakunnan tulevien vuosien kehittämispainotuksia linjaavan Kainuu ohjelman (ks. <http://kuiskintaa.fi/kainuu-ohjelma/>), jossa Kainuun kehittämisen kärjiksi vuosiksi 2014–2017 on valittu matkailu ja palvelut, teknologiateollisuus, biotalous sekä kestävä kaivannaistoiminta. Tilastokeskus (Asiakaskohtainen suhdannepalvelu) tuottaa Kainuun liitolle kaksi kertaa vuodessa suhdannetietoja, jotka seuraavat näiden kehittämisen kärkinä olevien toimialojen kehitystä. Uutena kokonaisuutena on keväällä 2015 aloitettu biotalouden seuranta. Tuoreimmat Kainuun maakunnan suhdannetiedot ulottuvat vuoden 2015 loppuun. Tilastoinnissa toimialojen suhdanteita on tarkasteltu liikevaihdon ja henkilöstömäärän kehityksen avulla. Laskennan pääasiallisena lähteenä käytetään Verohallinnon kausiveroaineistoa, joka kattaa kaikki arvonlisäverovelvolliset yritykset ja säännöllisesti palkkaa maksavat työnantajat. Laskennan tietolähteenä käytetään lisäksi Tilastokeskuksen myyntitiedustelua sekä yritysrekisteriä.

Suhdannetilastoinnissa käytetty **Liikevaihto** sisältää sekä kotimaan liikevaihdon että vientiliikevaihdon. Liikevaihtoon ei sisälly arvonlisäveroa. Tilastoinnissa käytetyllä **henkilöstömäärällä** tarkoitetaan yritysten kokopäivätyöllisten määrää kalenterikuukauden aikana. Esimerkiksi kaksi puolipäiväistä työntekijää vastaa yhtä kokopäivätyöllistä. Henkilöstömäärä kuvaa siis tehtyjä henkilötyövuosia. Henkilöstömäärä ei siis ole sama käsite kuin työpaikka, jossa jokaisen työllisen henkilön on ajateltu muodostavan yhden työpaikan. Näin osa-aikaistakin työtä tekevä henkilö muodostaa laskennallisesti yhden työpaikan.

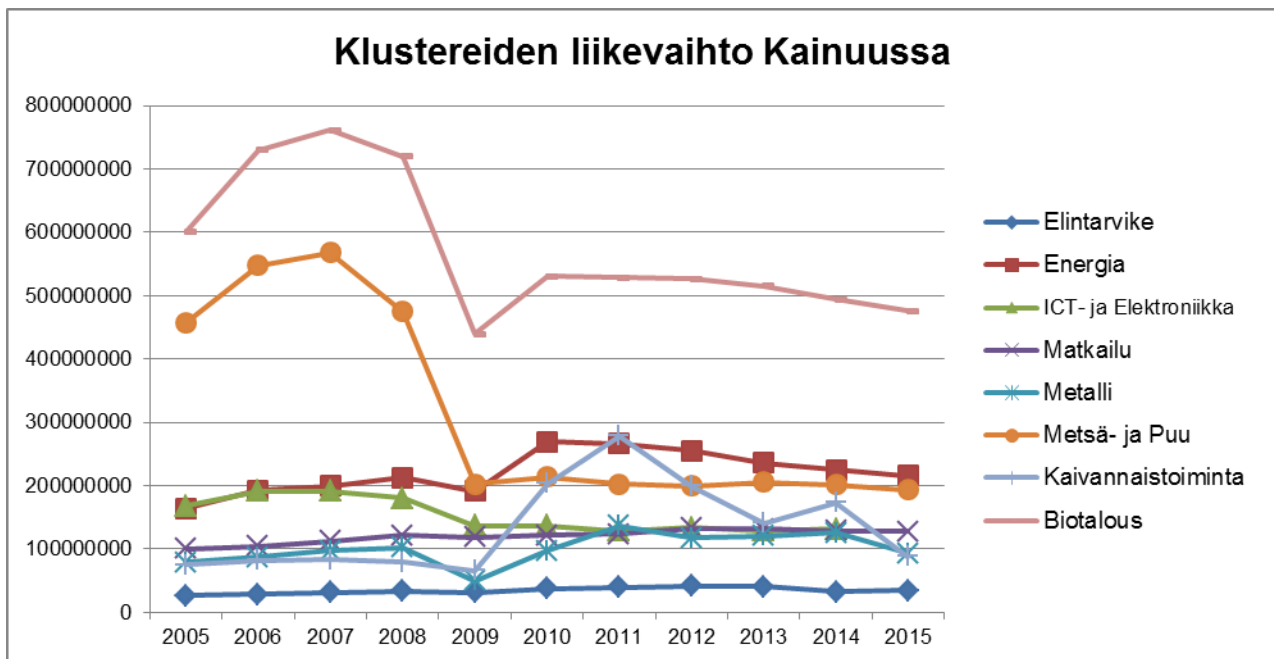
Tilastoinnin aikasarjat kertovat, että talous kehittyi Kainuussa suotuisasti koko 2000-luvun alun aina vuoden 2007 lopulle asti. UPM:n paperitehtaan lopettamispäätös laski voimakkaasti yritysten liikevaihtoa Kainuussa vuoden 2009 lopulla. Myös vienti, joka Kainuussa pääasiassa koostui paperiteollisuuden tuotteiden viennistä, laski samalla ajanjaksolla dramaattisesti. UPM:n paperitehtaan lopettamisen aiheuttamia työpaikkamenetyksiä on saatu pitkälti korjattua, mutta metsäklusterin kokonaismerkitys Kainuun aluetaloudelle ei ole palautunut paperitehtaan lopettamista edeltävälle tasolle.

Vuonna 2015 liikevaihto lisääntyi vain elintarvikeklusterissa

Liikevaihdon kehitys oli vuonna 2015 positiivista Kainuun maakunnassa elintarvikeklusterissa, jossa lisäystä edellisvuodesta kertyi 4,7 prosenttia. Muissa toimialaklustereissa liikevaihdon kehitys jäi edellisen vuoden tasoa heikommaksi. Edellisvuoden tason alle jäi liikevaihdon osalta energiaklusterissa (-3,9 %), ICT- ja elektorniikkaklusterissa (-3,7 %), matkailuklusterissa (-0,9 %), metallisklusterissa (-25,6 %), metsä- ja puuklusterissa (-4,2 %) ja biotaloudessa (-3,7 %). Kaivannaistoiminnassa pudotus oli peräti - 49,4 prosenttia, liikevaihdon romahduksessa heijastuvat Terrafame OY:n vaikeudet.

Biotalouden liikevaihto oli Kainuussa vuonna 2015 yli 500 miljoonaa euroa. Sen sijaan metsä- ja puuklusterin liikevaihto putosi UPM:n paperitehtaan lopettamispäätöksen myötä vuonna 2009 noin 200 miljoonaan euroon ja on sen jälkeen vuoteen 2015 asti pysynyt kutakuinkin samalla tasolla. Energiaklusterin liikevaihto on pysynyt tasaisesti yli 200 miljoonan euron koko 2010-luvun.

Myös kaivannaistoiminta nousi 2011 energiaklusterin tasolle ohi metsän ja puun, mutta on sittemmin painunut reilusti näiden alapuolelle. Vuonna 2011 kaivostoiminnan liikevaihto oli korkeimmillaan Kainuussa, miltei 300 miljoonaa euroa.

Kuva 1. Elinkeinoklustereiden liikevaihdon kehitys Kainuussa 2005 – 2015.

Biotalous vahvistuu

Biotalous on Kainuussa uusi klusteri, jossa on mukana useita toimialoja, kuten maa- ja metsätalous, uusiutuva energia ja puutuoteteollisuus. Näin eri toimialojen liikevaihdon summautuessa biotalouteen se kasvaa muita toimialoja suuremmaksi. Biotalous on säilyttänyt asemansa liikevaihdoltaan suurimpana toimialana Kainuussa koko 2000-luvun. Sijaan metsä ja puu klusteri putosi UPM:n paperitehtaan lopettamis päätöksen myötä vuonna 2009 energiaklusterin alapuolelle.

Biotalous Kainuussa on suuret kasvutavoitteet, jotka ovat myös realisoitumassa. Erinomainen esimerkki bio- ja kierrätystalouden ideoiden toteutumisesta Kainuussa on North European Biotech (NEB) yhtiön 40 miljoonan euron investointi Renforsin rantaan Kajaaniin tulevaan tuotantolaitokseen, joka tuottaa läheiseltä sahalla saatavasta sahanpurusta liikenteen polttoaineena käytettävää bioetanolia. Tuotantoprosessin sivutuotteena syntyy ligniiniä, furfuraalia ja tärpättiä. Tuotantolaitoksen käyttöön otto alkaa kesällä 2016 ja se luo suoraan noin 40 työpaikkaa. St1 Biofuels Oy vastaa tehtaan teknologiasta ja operoinnista. Todennäköisesti tuotantoa laajennetaan lisäinvestoinneilla: YVA menettelyssä on viisi kertaa nyt toteutuvaa tuotantolaitosta isomman teollisen laitoksen rakentaminen, joka olisi vähintään 80 milj. € teollinen investointi vuosille 2017 – 2018.

Sahateollisuus on osa biotaloutta. Kainuussa on kaksi teollista sahalaitea (Kajaaniwood Oy ja Kuhmo Oy). Niiden suora työllistävyys on 635 henkilötyövuotta ja välillinen työllisyysvaikutus 1430 henkilötyövuotta, vuosittainen liikevaihto noin 135 miljoonaa euroa. Kainuun sahateollisuus tavoittelee 50 % kasvua nykyisestä vuoteen 2020 mennessä. Onnistuessaan 50 prosentin kasvu tuo 800 uutta työpaikkaa sekä 67 miljoonaa euroa lisää liikevaihtoa.

Kuhmossa on Kainuun puutuoteteollisuuskeskittymä. Kantolan teollisuusalueella toimi vuonna 2015 12 yritystä, työpaikkoja oli 240 ja liikevaihto noin 100 miljoonaa euroa. Kantolan teollisuusalueella aloitti joulukuussa 2014 Oy CrossLam Kuhmo Ltd:n CLT-tehdas, joka työllistää suoraan 15 henkilöä. Vuonna 2016 Kantolan alueella aloitti Elementti-Sampo Oy, joka työllistää 50 työntekijää CLT-levyjen jalostuksessa ja varustelussa. Lisäksi Elementti Sampo kouluttaa parhaillaan 15 uutta työntekijää palvelukseensa. Näin vuoden 2016 aikana Kantolan työpaikkamäärä nousee yli 250 työpaikkaan. Kantolan teollisuusalueelle tavoitteellaan liikevaihdon kaksinkertaistamista. Mikäli kehitys on tavoitteiden mukaista Kantolan teollisuusalueen liikevaihto kasvaa 170-200 miljoonaan euroon ja 50-70 uutta työpaikkaa syntyy vuoteen 2020 mennessä.

Kainuuseen etsitään uudelle biotuotehdaskonseptille investointeja. Toiminnasta on päävastuussa vuoden 2016 alussa Kainuun liiton aloitteesta perustettu KaiCell Fibers Oy. Yhtiön tavoitteena on toteuttaa integroitu biotuotehdas Kainuuseen. Tavoitteena on saada investointipäätös vuoden 2018 loppuun mennessä ja käynnistää tehtaan rakentaminen vuosina 2019-2020. Investoinnin kokoluokka on noin 800 milj. €, investoinnin suorat aluetalousvaikutukset noin 270 työpaikkaa ja 119 milj. € sekä välilliset vaikutukset arviolta 1 350 työpaikkaa ja noin 67,5 milj. €.

Kaivostoiminnassa näkyy Talvivaaran vaikeudet toisaalta Sotkamon hopeakaivos lähellä käynnistymistä

Myös kaivannaistoiminta nousi 2011 energiaklusterin tasolle ohi metsän ja puun, mutta on sittemmin painunut reilusti näiden alapuolelle. Kaivannaistoiminnan kehityksessä näkyvät Talvivaaran vaikeudet. Talvivaaran tuotantoyhtiö, Talvivaara Sotkamo Oy, ajautui marraskuussa 2014 konkurssiin. Valtion perustama Terrafame osti kaivoksen ja sen liiketoiminnan Talvivaara Sotkamon konkurssipesältä elokuussa 2015 ja Talvivaaran kaivos muuttui Terrafamen kaivokseksi. Malminlounhintaa alkoi syyskuun 2015 alussa miltei kahden vuoden tauon jälkeen.

Terrafamen kaivoksen ylösajo jatkui vuoden 2015 lopun ja alkuvuoden 2016 suunnitelmien mukaisesti. Samanaikaisesti valtio-omistaja jatkoi neuvotteluja yksityisten toimijoiden mukaansaamisesta kaivoksen rahoitukseen ja operointiin. Vaasan hallinto-oikeus antoi 28.4.2016 päätöksen koskien kaivoksen prosesseista syntyvien vesien Nuasjärveen ohjaavan purkuputken luvasta tehtyjä valituksia ja muita Terrafamen ympäristölupiin liittyviä asioita. Hallinto-oikeus asetti päätöksillään purkuputken sulfaattikiintiöille rajat ja muutti purkuputken ja koko kaivoksen ympäristöluvat määräaikaikaisiksi. Päätökset mahdollistavat kaivoksen toiminnan ylösajon jatkamisen, mutta ympäristölupien määräaikaaisuuden vuoksi rahoitusneuvottelut yksityisten operaattoreiden kanssa vaikeutuivat merkittävästi.

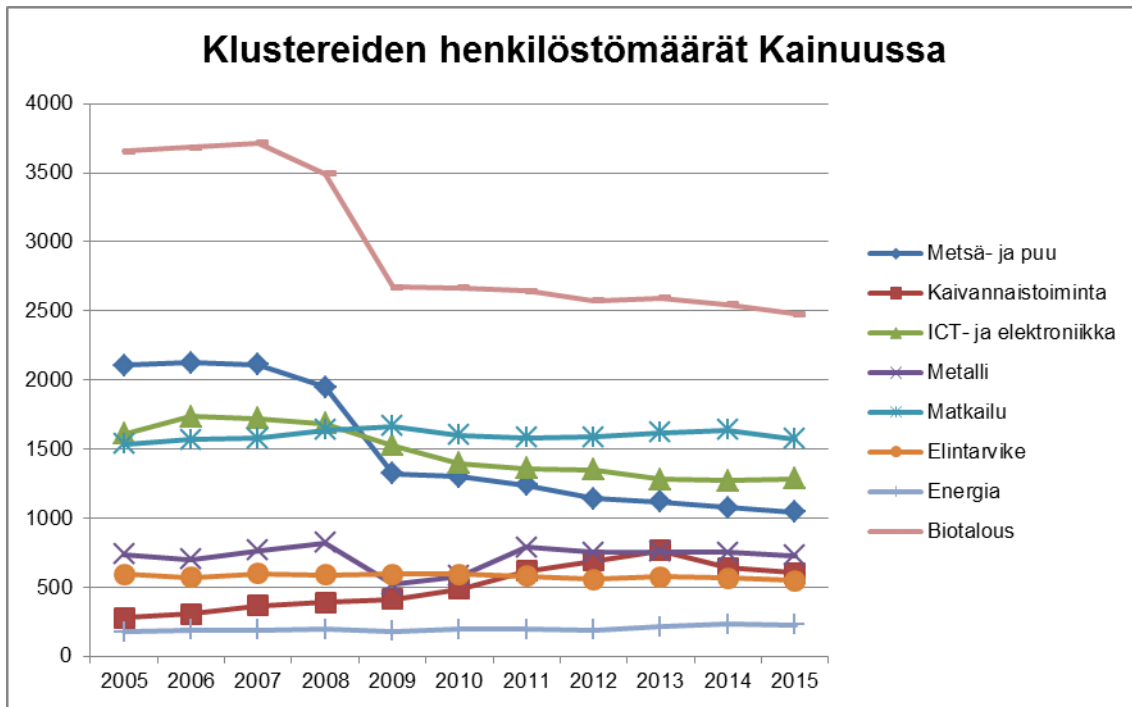
Sotkamo Silver AB on käynnistämässä vuosina 2017 – 2018 hopeakaivosta Sotkamoon. Hankkeen onnistumisen kannalta tärkeä osakeanti toteutetaan kesällä 2016. Sotkamon hopeakaivos on noin 45 milj. € teollinen investointi. Hopeakaivoksen elinikä on 20 – 30 vuotta, liikevaihto-oletus 200 milj. € ja se tuo arviolta 100 uutta välitöntä työpaikkaa. Kerrannaisvaikutuksineen hopeakaivos aikaansaanee ainakin 400 uutta työpaikkaa Kainuuseen.

Matkailun liikevaihdon kehitys tasaista

Matkailun liikevaihto on junnannut paikoillaan koko 2000-luvun alalle tehdyistä merkittävistä investoinneista huolimatta. Tulevat investoinnit toivottavasti kääntävät tilanteen. Esimerkiksi Sotkamon Vuokatin matkailualueen itärinteelle suunnitellaan uutta lomarakentamista sekä vapaa-ajan palveluja. Tämä 120 milj. € investointi, joka tuo rakennusvaiheessa arviolta 100 uutta työpaikkaa, käynnistyy vuonna 2017 ja toteutetaan vuoden 2020 loppuun mennessä.

ICT- ja elektroniikka- ja energiaklusteri rekrytoivat lisää, muilla toimialoilla henkilöstön määrä väheni

Kainuun maakunnan henkilöstömäärä kasvoi vuonna 2015 ainoastaan ICT- ja elektroniikkaklusterissa, jossa henkilöstömäärä nousi 1,1 prosenttia. Muilla aloilla henkilöstömäärä laski. Matkailuklusterissa vähennystä edellisvuoteen nähden oli 4,2 prosenttia, metalliklusterissa 3,1 prosenttia, metsä- ja puuklusterissa 2,9 prosenttia, biotaloudessa 2,8 prosenttia, elintarvikeklusterissa 3,1 prosenttia ja energiaklusterissa vähennystä 2,4 prosenttia. Erittäin tärkeää Kainuun aluetalouden kehityksen kannalta on ollut se, että kaivannaistoiminnan henkilöstömäärä on saatu pidettyä kutakuinkin samana huolimatta alan liikevaihdon romahduksesta. Kaivannaistoiminnan henkilöstömäärä laski vain muutamia prosentteja (6,5 %) vuonna 2015.

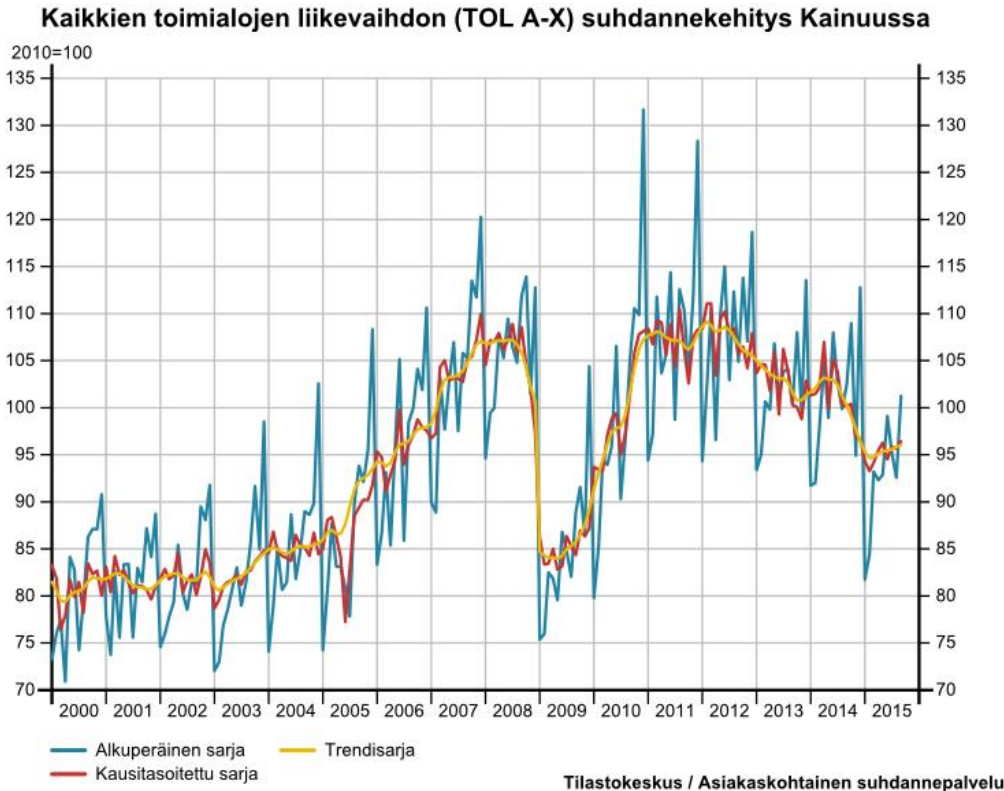
Kuva 2. Elinkeinoklustereiden henkilöstömäärän kehitys Kainuussa 2005 – 2015.

Klustereiden henkilöstömäärät poikkeavat jossain määrin liikevaihdosta. Erityisesti energia, liikevaihdoltaan Kainuun toiseksi suurin toimiala, on selkeästi henkilöstömäärältään muita klustereita pienempi. Biotalous tarjoaa eniten työpaikkoja, matkailu toiseksi sekä ICT ja elektroniikka kolmanneksi eniten. Metsä- ja puu klusterin henkilöstömäärä romahti UPM:n paperitehtaan lopettamispäätöksen myötä eikä ole sen jälkeen toipunut entiselleen. Matkailun henkilöstömäärä on junnannut paikoillaan koko 2000-luvun eikä alan kehittämispotentiaalia ole selvästikään saatu täysin realisoitua. Kainuun matkailun kehittämisessä kasvua haetaan nimenomaan kansainvälisten matkailijoiden määrää radikaalisti lisäämällä, mikäli tässä onnistutaan, se varmasti kasvattaa myös alan liikevaihtoa ja henkilöstömäärää.

Matkailu sekä ICT- ja elektroniikkaklusteri ovat Kainuussa merkittäviä työllistäjiä. Kymmenisen vuotta sitten vuonna 2005 alan henkilöstömäärä oli runsas 1 500. Vuonna 2015 henkilöstömäärä oli noin 1 600. Alan henkilöstömäärä ei ole juurikaan lisääntynyt: viimeisen kymmenen vuoden aikana se on vaihdellut 1537 henkilöstä 1666 henkilöön. ICT- ja elektroniikkaklusteri on Kainuussa merkittävä työllistäjä, ja alan henkilöstömäärä on noin 1 300. Enimmillään alan henkilöstömäärä oli vuonna 2006 (runsas 1 700), josta se on laskenut noin 1 300:aan vuonna 2015.

Kainuun kaivannaistoiminnan henkilöstömäärä kasvoi 2005–2013 saakka varsin vauhdikkaasti. Vuonna 2005 henkilöstömäärä oli noin 280 ja nousi vuoteen 2013 mennessä 766, minkä jälkeen se kääntyi laskuun: vuoteen 2015 mennessä alan henkilöstömäärä oli laskenut noin 600 henkilöön. Talvivaara Sotkamo Oy, ajautui marraskuussa 2014 konkurssiin. Valtion yhtiö Terrafame osti kaivoksen ja on jatkanut kaivoksen toimintaa elokuusta 2015 lähtien. Talvivaaran kasvu ja vaikeudet näkyvät sekä kaivostoiminnan henkilöstömäärän voimakkaana kasvuna että sen jyrkkänä laskuna. Liikevaihdoltaan suuren energiaklusterin henkilöstömäärä ei ole Kainuussa kovin korkea: alalla työskenteli vuonna 2015 noin 228 henkeä.

Kaikkien toimialojen liikevaihdon suhdannekehitys Kainuun maakunnassa vuosina 2000–2015 on esitetty seuraavassa alla olevassa kuvassa.

Kuva 3. Liikevaihdon suhdannekehitys Kainuun maakunnassa**KAINUUN KÄRKITOIMIALOJEN LIIKEVAIHDON JA HENKILÖSTÖMÄÄRÄN KEHITYS VUODEN 2015 LOPPUUN****Biotalous**

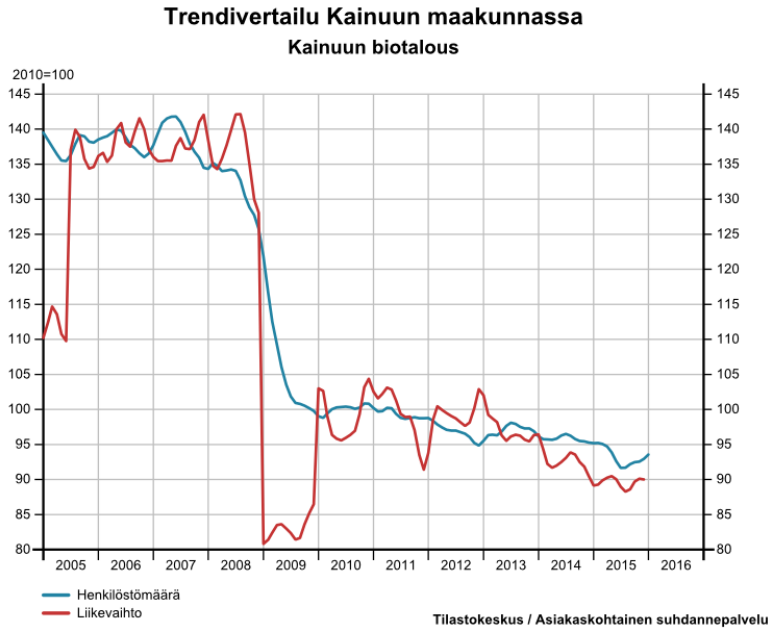
Kainuun maakuntaohjelmassa 2014–2017 maakunnan elinkeinotoiminnan yhdeksi kehittämisen kärjeksi on valittu biotalous. Näin myös alan kehitystä Kainuussa seurataan. Suurin toimiala biotalouden sisällä on metsä- ja puuklusteri, mikä näkyy biotalouden aiemmassa kehityksessä. UPM:n paperitehtaan lopettamispäätös vuonna 2008 romahdutti nyt biotaloudeksi määriteltävän toimialan liikevaihdon ja henkilöstömäärän. Metsä- ja puuklusteriin liittyy hyvin merkittävä biotalouden kehittämispotentiaali myös tulevaisuudessa.

Suhdantetilastot kertovat, että Kainuun maakunnan biotalous toimialan liikevaihto supistui vuonna 2014 yhteensä 2,0 prosenttia edellisvuodesta. Biotalous liikevaihdon kehitys jatkui laskusuuntaisena Kainuun maakunnassa vuonna 2015. Vuoden 2015 tammi-maaliskuussa laskua edellisvuoden vastaavasta ajanjaksosta oli 7,0 prosenttia, huhti-kesäkuussa 0,6 prosenttia, heinä-syyskuussa 7,0 prosenttia ja loka-joulukuussa laskua kertyi vielä 0,5 prosenttia. Vuositasolla tarkasteltuna biotalouden liikevaihto oli vuonna 2015 yhteensä 3,7 prosenttia pienempi kuin vuotta aiemmin.

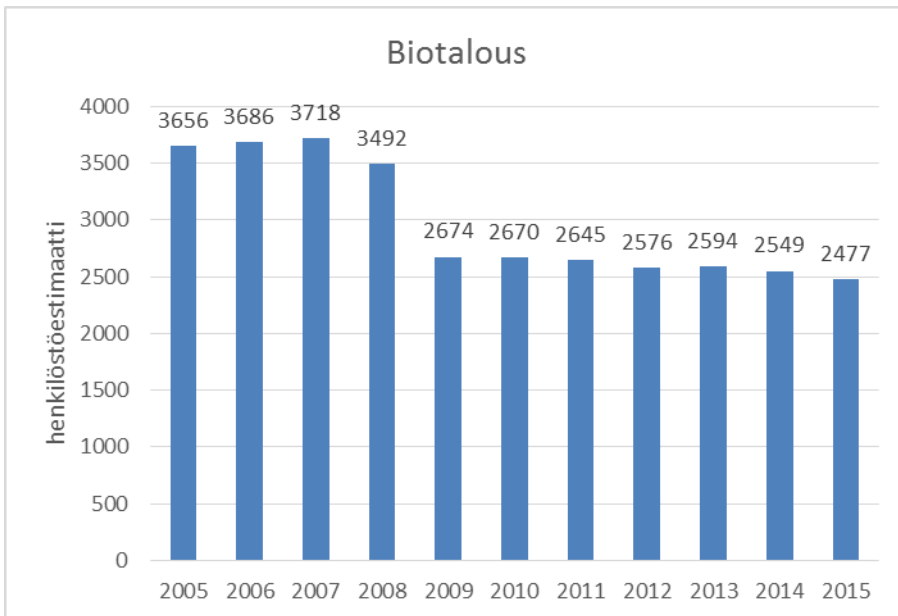
Biotalous henkilöstömäärä laski vuonna 2015 Kainuun maakunnassa 2,8 prosenttia edellisestä vuodesta. Vuosineljänneksittäin tarkasteltuna henkilöstömäärä nousi tammi-maaliskuussa 0,5 prosenttia. Huhti-kesäkuussa 2015 toimialan henkilöstömäärä laski 2,0 prosenttia, heinä-syyskuussa 5,9 prosenttia ja loka-joulukuussa laskua kertyi 3,3 prosenttia. Viimeisenä tarkastelussa olleena kuukautena tammikuussa 2016 henkilöstömäärä väheni 1,7 prosenttia.

Kuva 4. Biotaloushenkilöstömäärän ja liikevaihdon kehitys Kainuun maakunnassa

Kuva 5. Biotaloushenkilöstömäärät 2005 – 2015 Kainuun maakunnassa

Kainuun biotalouden henkilöstömäärä kehittyi varsin tasaisesti vuoteen 2008 saakka. Enimmillään henkilöstömäärä oli vuonna 2007 (noin 3 700). Mm. UPM:n paperitehtaan lopettaminen vuonna 2008 romahdutti biotalouden henkilöstömäärän, mutta on sen jälkeen supistunut vain loivasti. Biotaloushenkilöstömäärä on pudonnut noin tuhannella vuodesta 2008 vuoteen 2015 mennessä (noin 3500 noin 2500 henkilöön). Biotaloushenkilöstöklusteritarkastelusta puuttuu luontomatkailu, jota tarkastellaan osana matkailuklusteria.

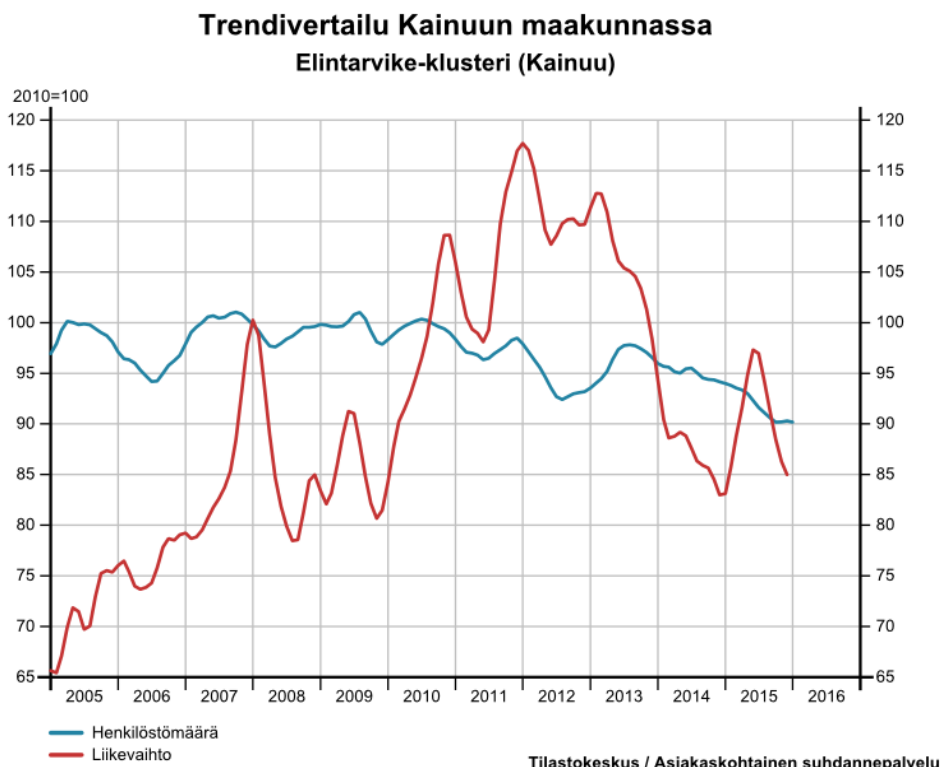

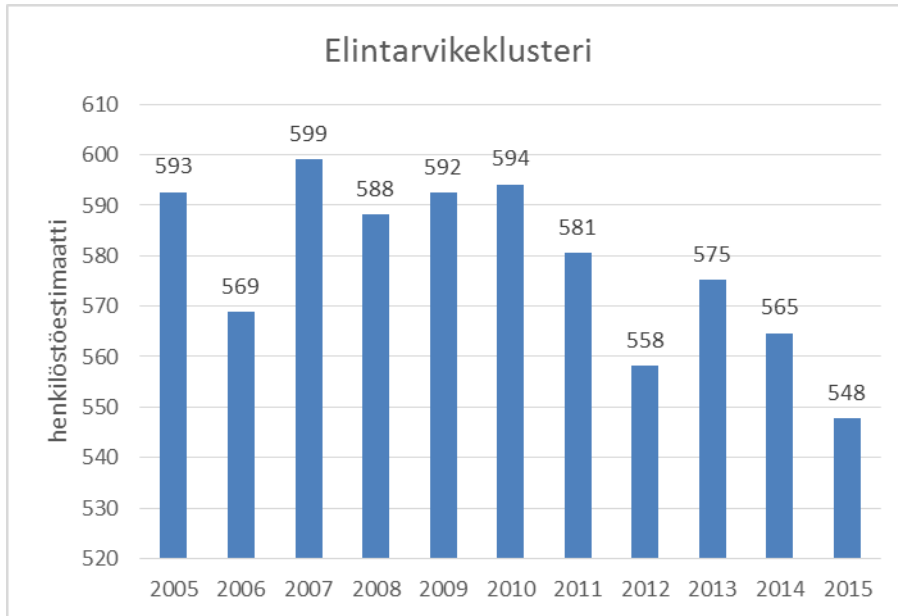
Elintarvikeklusteri

Elintarvikeklusterin liikevaihto kasvoi vuonna 2015 Kainuun maakunnassa 4,7 prosenttia. Vuoden 2015 ensimmäisellä vuosineljänneksellä liikevaihto laski 1,9 prosenttia edellisvuodesta. Toisella vuosineljänneksellä 2015 liikevaihdon kehitys kääntyi nousuun ja se nousi tuolloin 6,8 prosenttia vuotta aiemmasta. Heinä-elokuussa 2015 liikevaihto nousi voimakkaasti vuodentakaisesta ja kasvua kertyi yhteensä 16 prosenttia vuotta aiemmasta. Vuoden viimeisellä neljänneksellä toimialan liikevaihto laski 2,1 prosenttia vuoden takaisesta.

Elintarvikeklusterin henkilöstömäärä jatkoi edellisen vuoden tapaan laskuaan vuoden 2015 aikana. Vuositasolla henkilöstömäärä laski vuonna 2015 Kainuun maakunnassa 3,1 prosenttia. Ensimmäisellä ja toisella vuosineljänneksellä 2015 laskua kertyi 2,0 prosenttia edellisvuoden vertailukaudesta. Kahdella seuraavalla neljänneksellä henkilöstömäärän lasku jatkui voimakkaana, kun heinä-elokuussa vähennystä vuodentakaisesta oli 3,9 prosenttia ja syys-marraskuussa 4,5 prosenttia. Kuluvaan vuoden tammikuussa henkilöstömäärä väheni 4,9 prosenttia vuotta aiemmasta.

Kuva 6. Elintarvikeklusterin henkilöstömäärän ja liikevaihdon kehitys Kainuun maakunnassa

Kuva 7. Elintarvikeklusterin henkilöstömäärät 2005 – 2015 Kainuun maakunnassa

Elintarvikeklusterin henkilöstömäärä on pysynyt kymmenen vuoden ajan melko vakaana. Enimmillään alan henkilöstömäärä oli vuonna 2007 (noin 600). Vuonna 2015 henkilöstömääräksi summautui noin 548.

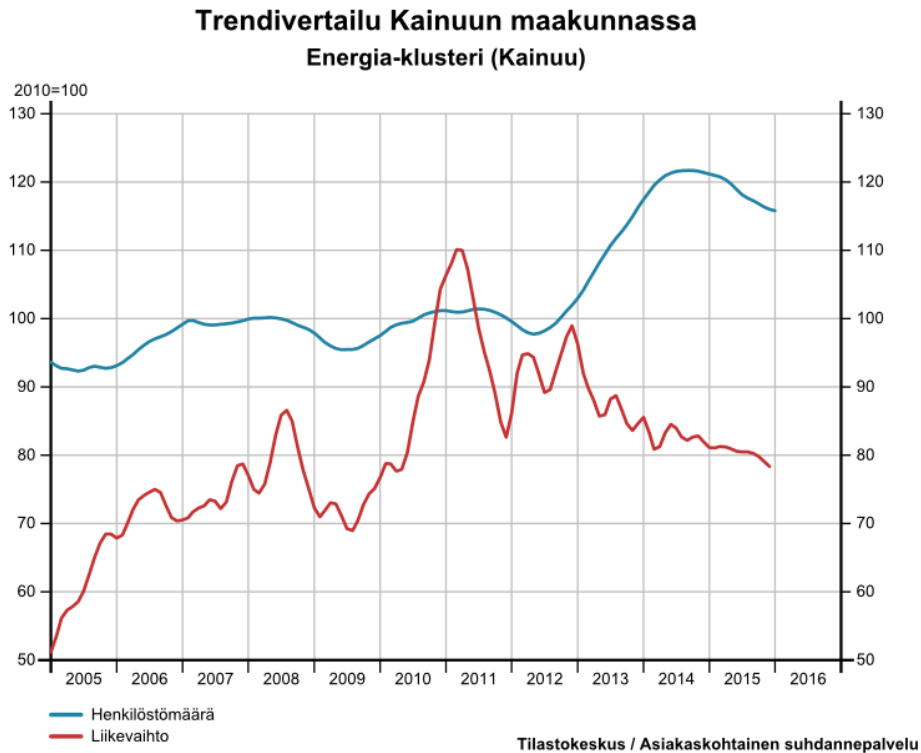
Energiaklusteri

Kainuun maakunnan energiaklusterin liikevaihto supistui 3,9 prosenttia vuonna 2015. Kehitys vuodentakaisesta oli laskevaa jokaisella vuoden 2015 vuosineljänneksellä. Tammi-maaliskuussa liikevaihto supistui 5,3 prosenttia, huhti-kesäkuussa 2,3 prosenttia, heinä-syyskuussa 2,5 prosenttia ja viimeisellä vuosineljänneksellä loka-joulukuussa laskua vertailukauteen nähden oli 4,7 prosenttia.

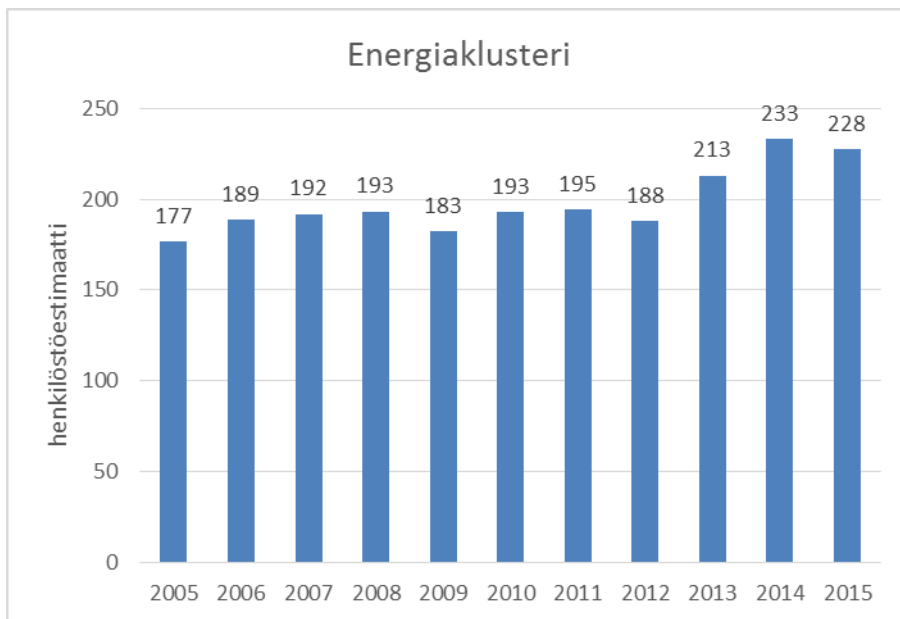
Kainuun maakunnan energiaklusterin henkilöstömäärä supistui 2,4 prosenttia vuonna 2015. Ensimmäiselle vuosipuolikkaalle 2015 kirjattiin kasvua 0,4 prosenttia, kun taas toiselle vuosipuolikkaalla toimialan henkilöstömäärä laski 5,2 prosenttia vuoden takaisiin vertailukausiin nähden. Tuoreimmalla tarkastelussa olleena kuukautena tammikuussa 2016 henkilöstömäärä laski 5,7 prosenttia vuodentakaisesta.

Kuva 8. Energiaklusterin henkilöstömäärän ja liikevaihdon kehitys Kainuun maakunnassa

Kuva 9. Energiaklusterin henkilöstömäärät 2005 – 2015 Kainuun maakunnassa

Energiaklusterin suoria työpaikkoja ei ole Kainuussa paljon: alalla työskenteli vuonna 2015 noin 228 henkeä. Henkilöstömäärä on kasvanut kymmenessä vuodessa noin 50:llä.

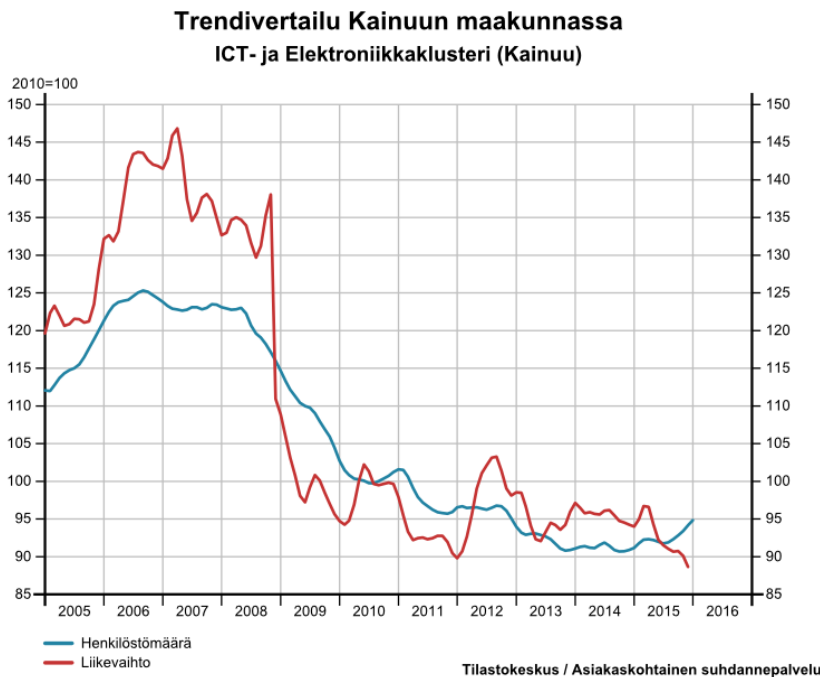

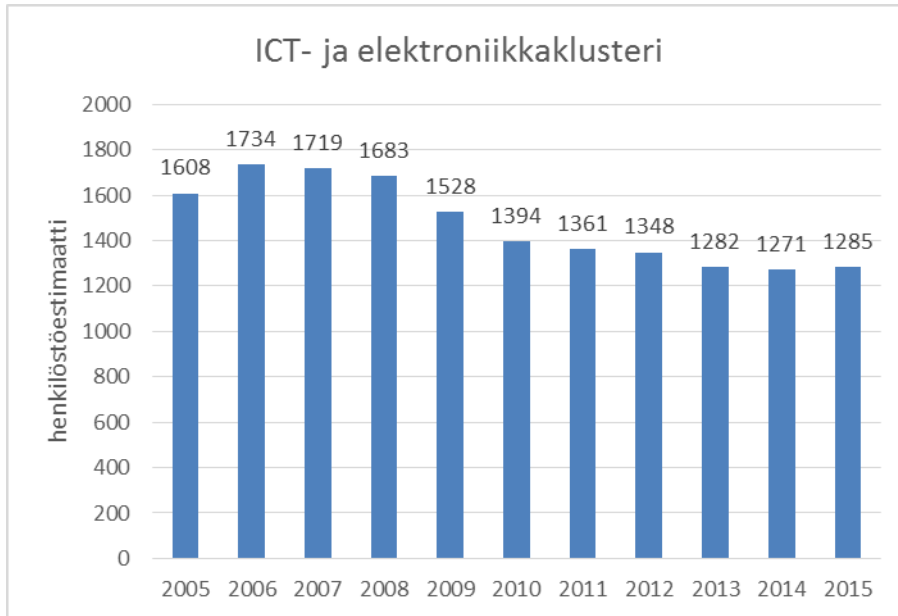
ICT- ja elektroniikkaklusteri

Kainuun maakunnan ICT- ja elektroniikkaklusterin liikevaihto laski 3,7 prosenttia vuonna 2015. Liikevaihto laski jokaisella vuoden 2015 vuosineljänneksellä. Tammi-maaliskuussa liikevaihto supistui 2,1 prosenttia, huhti-kesäkuussa 1,3 prosenttia, heinä-syyskuussa 6,5 prosenttia ja viimeisellä vuosineljänneksellä loka-joulukuussa laskua kertyi 4,7 prosenttia vuotta aiemmasta.

ICT- ja elektroniikkaklusterin henkilöstömäärä kasvoi 1,1 prosenttia vuonna 2015. Tammi-maaliskuussa 2015 henkilöstömäärä nousi 1,0 prosenttia ja huhti-kesäkuussa 2,0 prosenttia. Kolmannella vuosineljänneksellä toimialan henkilöstömäärä laski 1,4 prosenttia vuotta aiemmasta. Vuoden 2015 viimeisellä vuosineljänneksellä toimialan henkilöstömäärä kasvoi 2,9 prosenttia vuotta aiempaan verrattuna.

Kuva 10. ICT ja elektroniikkaklusterin henkilöstömäärän ja liikevaihdon kehitys Kainuun maakunnassa

Kuva 11. ICT- ja elektroniikkaklusterin henkilöstömäärät 2005 – 2015 Kainuun maakunnassa

ICT- ja elektroniikkaklusteri on Kainuussa merkittävä työllistäjä, ja alan henkilöstömäärä on noin 1 300. Enimmillään alan henkilöstömäärä oli vuonna 2006 (runsas 1 700), josta se on laskenut noin 1 300:aan vuonna 2015.

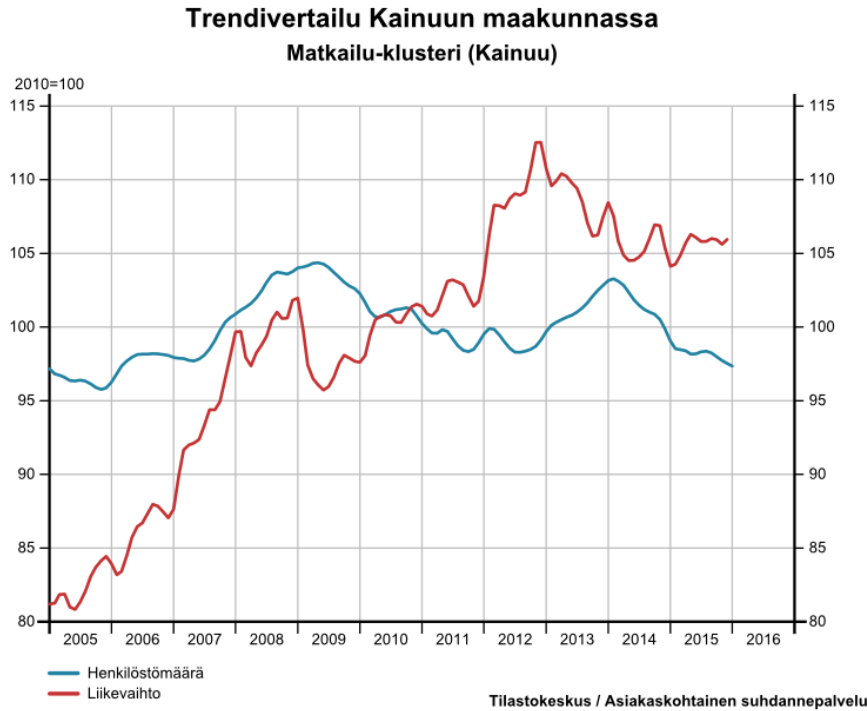
Matkailuklusteri

Kainuun maakunnan matkailuklusterin liikevaihto laski yhteensä 0,9 prosenttia vuonna 2015. Ensimmäisellä neljänneksellä kehitys oli laskevaa liikevaihdon supistuessa 4,1 prosenttia vuodentakaisesta. Vuoden 2015 toisella vuosineljänneksellä toimialan liikevaihto kasvoi 1,5 prosenttia ja kolmannella vuosineljänneksellä 1,0 prosenttia vuotta aiempaan verrattuna. Vuoden 2015 viimeisellä vuosineljänneksellä liikevaihto laski 1,5 prosenttia vertailukauteen nähden.

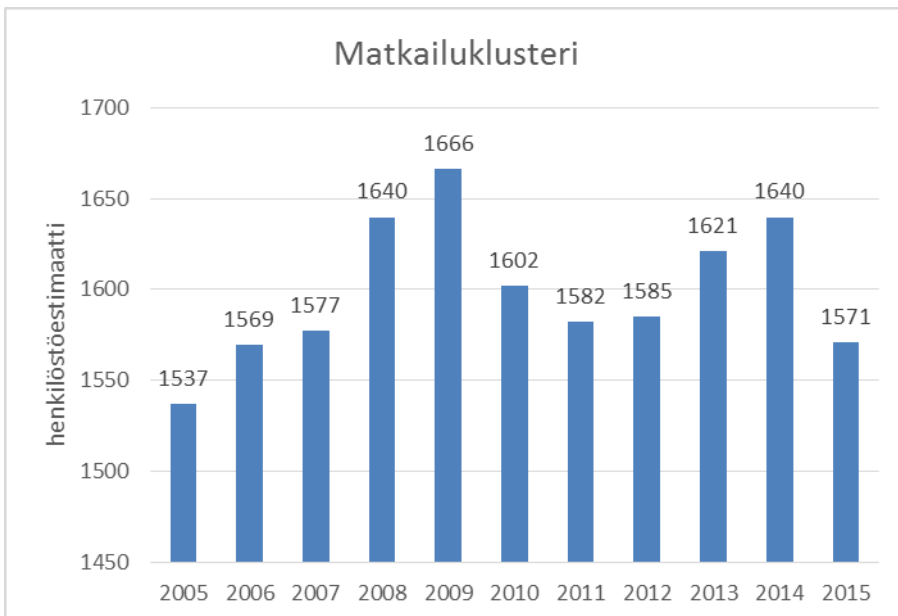
Kainuun maakunnan matkailuklusterin henkilöstömäärä väheni yhteensä 4,2 prosenttia vuonna 2015. Henkilöstömäärän kehitys oli laskusuuntaista jokaiselle vuosineljänneksellä vuonna 2015. Tammi-maaliskuussa toimialan henkilöstömäärä laski 6,2 prosenttia, huhti-kesäkuussa 4,7 prosenttia, heinä-syyskuussa 1,7 prosenttia ja vuoden viimeisellä neljänneksellä laskua kertyi 3,9 prosenttia vuoden takaisin vastaaviin neljänneksiin verrattuna.

Kuva 12. Matkailuklusterin henkilöstömäärän ja liikevaihdon kehitys Kainuussa

Kuva 13. Matkailuklusterin henkilöstömäärät 2005 – 2015 Kainuun maakunnassa

Matkailu on Kainuussa iso työllistäjä. Kymmenisen vuotta sitten vuonna 2005 alan henkilöstömäärä oli runsas 1 500. Vuonna 2015 henkilöstömäärä oli noin 1 600. Alan henkilöstömäärä ei ole juurikaan lisääntynyt: viimeisen kymmenen vuoden aikana se on vaihdellut 1537 henkilöstä 1666 henkilöön.

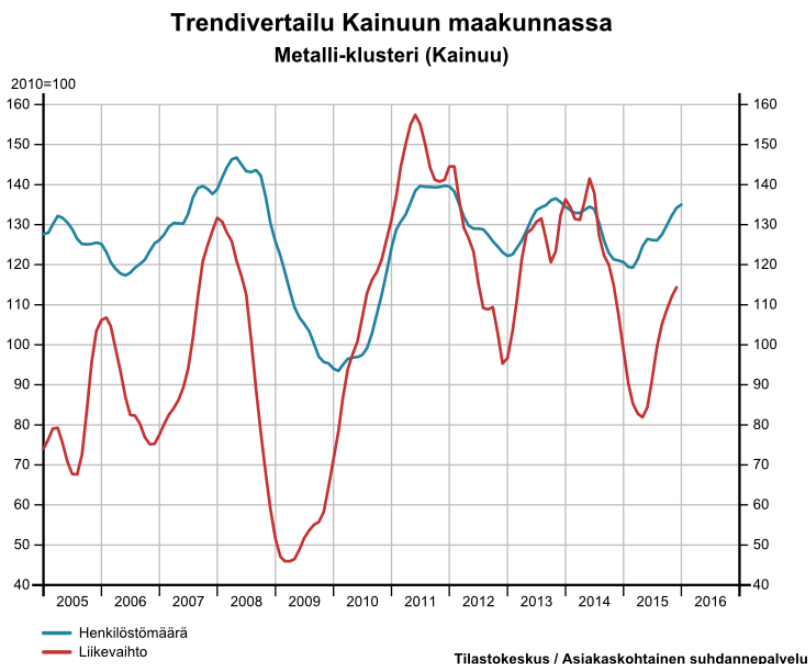

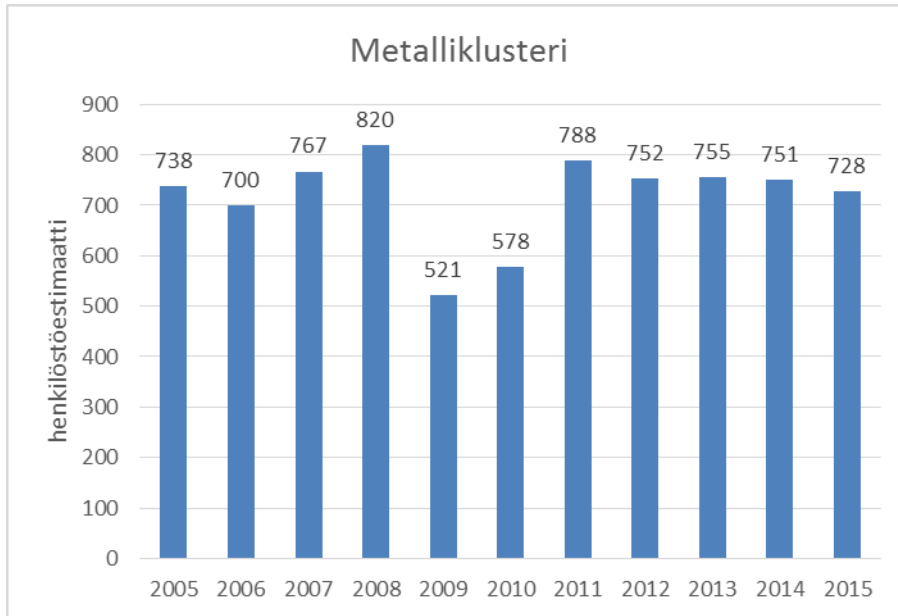
Metalliklusteri

Kainuun maakunnan metalliklusterin liikevaihdon kehitys kääntyi voimakkaaseen laskuun vuonna 2015. Toimialan kehitys oli laskusuuntaista jokaisella vuoden 2015 vuosineljänneksellä. Tammi-maaliskuussa 2015 liikevaihto laski 33,7 prosenttia, huhti-kesäkuussa 43,8 prosenttia, heinä-syyskuussa liikevaihto laski 17,3 prosenttia ja vuoden viimeisellä neljänneksellä laskua kertyi vielä 4,6 prosenttia vuoden takaisin vastaaviin ajanjaksoihin verrattuna. Vuositasolla tarkasteltuna metalliklusterin liikevaihto oli vuonna 2015 yhteensä 25,6 prosenttia pienempi kuin vuotta aiemmin.

Kainuun maakunnan metalliklusterin henkilöstömäärä laski 3,1 prosenttia vuonna 2015. Laskua vuodentakaiseen nähden kertyi kolmella ensimmäisellä neljänneksellä. Tammi-maaliskuussa 2015 toimialan henkilöstömäärä laski 11,1 prosenttia, huhti-kesäkuussa 4,6 prosenttia ja heinä-syyskuussa edelleen vielä 5,4 prosenttia vuoden takaisesta. Vuoden viimeisellä neljänneksellä loka-joulukuussa henkilöstömäärä nousi 9,3 prosenttia vuoden takaisesta vertailuajanjaksosta. Kuluvan vuoden tammikuussa toimialan henkilöstömäärä kasvoi 10,9 prosenttia vuoden takaisesta.

Kuva 14. Metalliklusterin henkilöstömäärän ja liikevaihdon kehitys Kainuun maakunnassa

Kuva 15. Metalliklusterin henkilöstömäärät 2005 – 2015 Kainuun maakunnassa

Metalliklusterin henkilöstömäärä on vuonna 2015 samalla tasolla kuin noin kymmenen sitten. Vuonna 2015 henkilöstömäärä oli 728 ja vuonna 2005 noin 738. Alimmillaan henkilöstömäärä oli vuonna 2009 (noin 520).

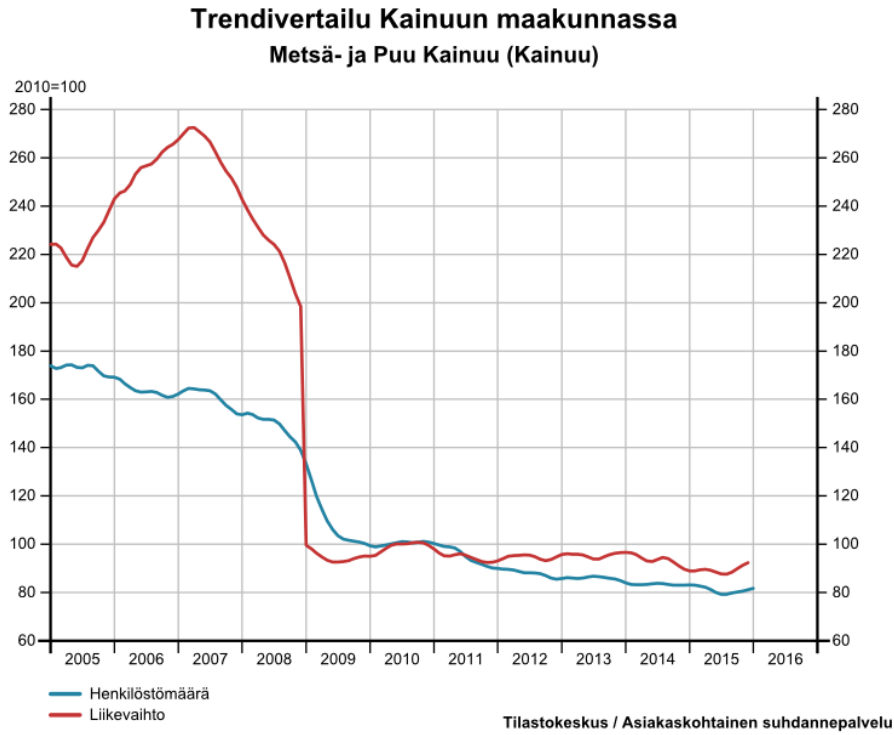
Metsä- ja puuklusteri

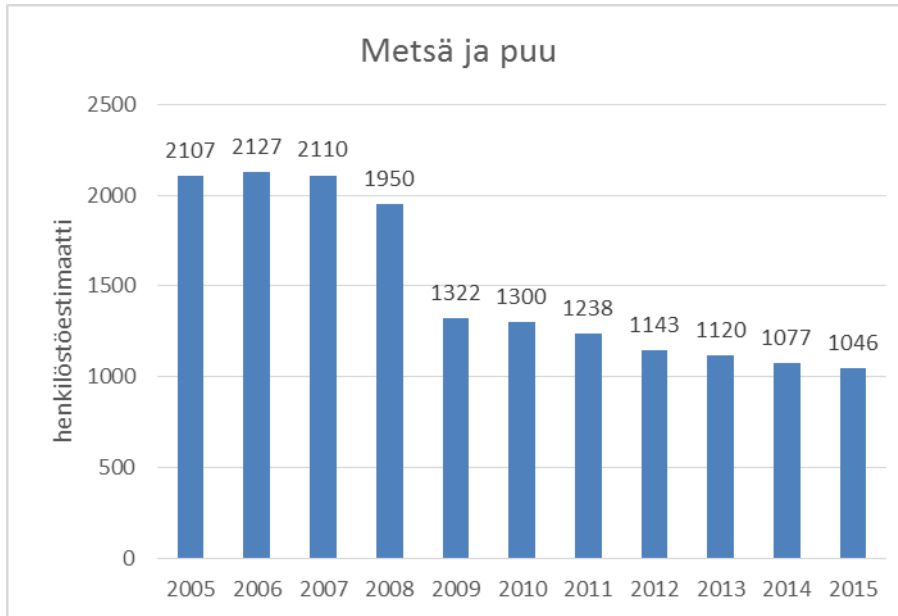
Kainuun maakunnan metsä- ja puuklusterin liikevaihto supistui yhteensä 4,2 prosenttia vuonna 2015 verrattuna edelliseen vuoteen. Liikevaihto väheni tammi-maaliskuussa 9,8 prosenttia vuodentakaisesta. Huhti-kesäkuussa 2015 liikevaihto kasvoi 0,9 prosenttia ja heinä-syyskuussa puolestaan supistui 14,6 prosenttia vuotta aiemmasta. Vuoden 2015 viimeisellä vuosineljänneksellä liikevaihto nousi 5,9 prosenttia vuoden takaisesta.

Kainuun maakunnan metsä- ja puuklusterin henkilöstömäärä jatkoi laskuaan vuonna 2015 laskun ollessa koko vuoden osalta 1,6 prosenttia. Henkilöstömäärä nousi tammi-maaliskuussa 1,7 prosenttia. Vuoden 2015 toisella vuosineljänneksellä henkilöstömäärän kehitys kääntyi laskuun. Huhti-kesäkuussa 2015 toimialan henkilöstömäärä laski 2,3 prosenttia, heinä-syyskuussa 7,7 prosenttia ja loka-joulukuussa vielä 2,9 prosenttia vuoden takaisiin vastaaviin ajankohtiin verrattuna. Myös tammikuussa 2015 henkilöstömäärä laski 1,6 prosenttia.

Kuva 16. Metsä ja puuklusterin henkilöstömäärän ja liikevaihdon kehitys Kainuun maakunnassa

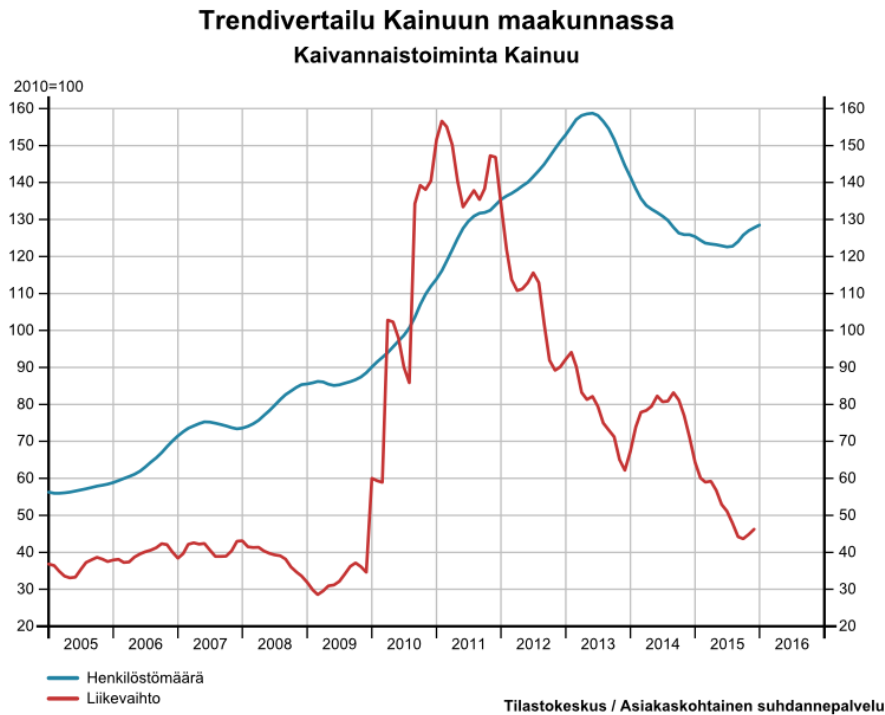
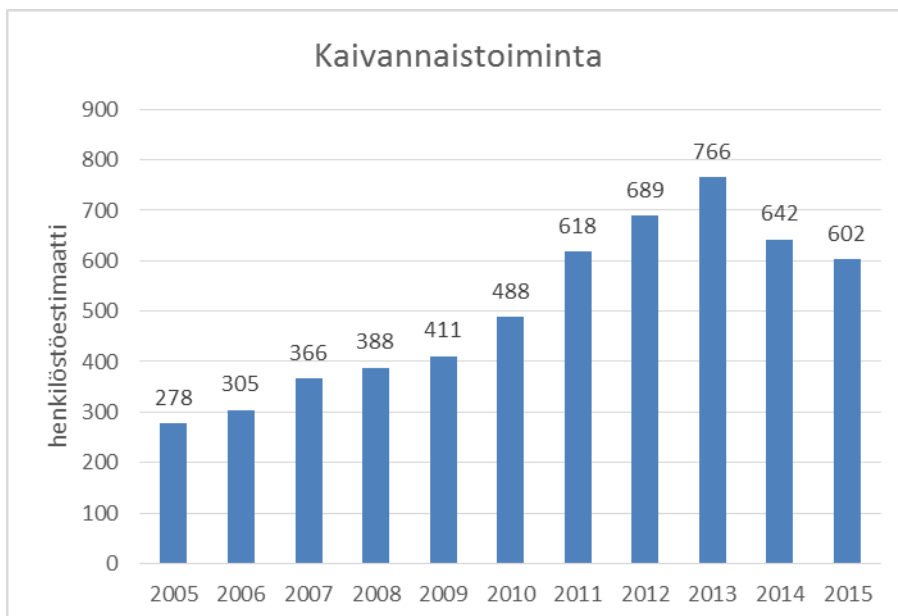
Kuva 17. Metsä ja puuklusterin henkilöstömäärät 2005 – 2015 Kainuun maakunnassa

Metsä- ja puuklusterin henkilöstömäärä on vähentynyt kymmenessä vuodessa yli tuhannella. Vuonna 2015 alan henkilöstömäärä oli noin 1050, kun se kymmenen vuotta aiemmin oli reilut 2100. Taustalla on UPM:n paperitehtaan lakkauttaminen. Vastaavaa isoa työllistäjää ei ole alalle saatu. Metsien raaka-ainevarat Kainuussa ovat kuitenkin olemassa ja vahvasta vajaakäytössä, joten edellytyksiä uusille työpaikoille metsä- ja puuklusterissa on.

Kaivannaistoiminta

Kaivannaistoiminnan liikevaihdon nouseva trendikehitys Kainuussa on jatkunut koko 2000-luvun vuoteen 2011 asti. Liikevaihto hiipui vuonna 2012. Pudotus oli erityisen jyrkkä vuoden 2012 lopulla Talvivaara oy:n joutuessa ajamaan alas tuotantoaan prosessien hallintaongelmien vuoksi. Myös vuonna 2015 kaivannaistoiminnan liikevaihto Kainuussa kääntyi voimakkaaseen laskuun. Tammi-maaliskuussa liikevaihto laski 45,6 prosenttia, huhti-kesäkuussa 59,5 prosenttia, heinä-syyskuun osalta laskua vuodentakaiseen oli 47 prosenttia ja loka-joulukuun osalta 37,4 prosenttia. Vuositasolla toimialan liikevaihto laski peräti 49,4 prosenttia vuonna 2015 verrattuna edelliseen vuoteen.

Kaivannaistoiminnan henkilöstömäärän kehitys Kainuun maakunnassa oli negatiivista vuonna 2015. Laskua edellisestä vuodesta oli yhteensä 6,2 prosenttia. Tammi-maaliskuussa 2015 henkilöstömäärä väheni 4,9 prosenttia, huhti-kesäkuussa 8,3 prosenttia ja heinä-syyskuussa 15,8 prosenttia vuoden takaisin neljänneksiin verrattuna. Vuoden loppupuolella loka-joulukuussa henkilöstömäärä kasvoi 5 prosenttia. Kuluvan vuoden tammikuussa henkilöstömäärä supistui 1,9 prosenttia.

Kuva 18. Kaivannaistoiminnan henkilöstömäärän ja liikevaihdon kehitys Kainuun maakunnassa**Kuva 19. Kaivannaistoiminnan henkilöstömäärät 2005–2015 Kainuun maakunnassa**

Kainuun kaivannaistoiminnan henkilöstömäärä kasvoi 2005–2013 saakka varsin vauhdikkaasti. Vuonna 2005 henkilöstömäärä oli noin 280 ja nousi vuoteen 2013 mennessä 766, minkä jälkeen se kääntyi laskuun: vuoteen 2015 mennessä alan henkilöstömäärä oli laskenut noin 600 henkilöön. Talvivaara Sotkamo Oy, ajautui marraskuussa 2014 konkurssiin. Valtion yhtiö Terrafame osti kaivoksen ja on jatkanut kaivoksen toimintaa elokuusta 2015

lähtien. Talvivaaran kasvu ja vaikeudet näkyvät sekä kaivostoiminnan henkilöstömäärän voimakkaana kasvuna että sen jyrkkänä laskuna.

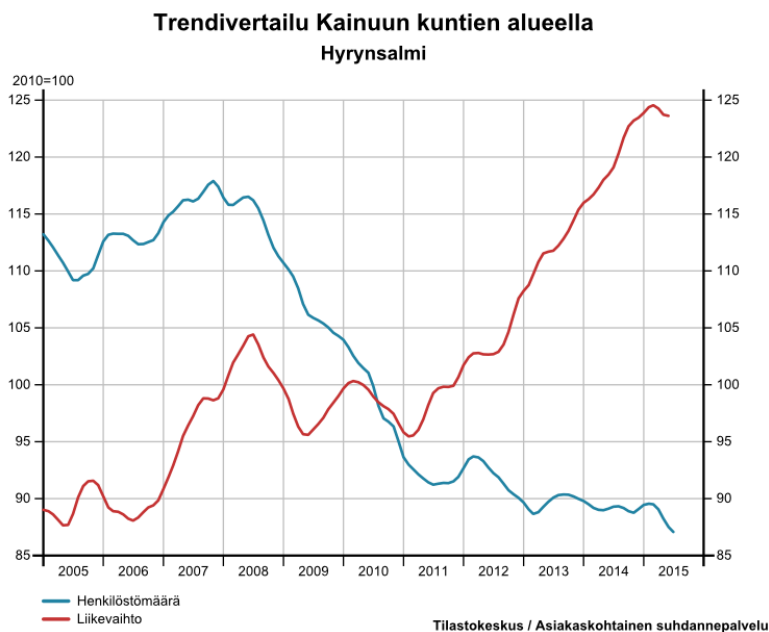
SUHDANNEKEHITYS KAINUUN KUNNISSA

Hyrynsalmi

Hyrynsalmen kunnan alueella kaikkien toimialojen liikevaihto supistui vuonna 2015 kaikkiaan 1,4 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Liikevaihto kohosi kahdella ensimmäisellä vuosineljänneksellä, tammi-maaliskuussa 8,7 prosenttia ja huhti-kesäkuussa 1,8 prosenttia. Kahdella jälkimmäisellä vuosineljänneksellä kertyi puolestaan laskua, heinä-syyskuussa 8,3 prosenttia ja loka-joulukuussa 6,1 prosenttia edellisvuoden vastaaviin ajanjaksoihin verrattuna.

Hyrynsalmen kunnan alueella kaikkien toimialojen henkilöstömäärä kasvoi vuonna 2015 yhteensä 1,1 prosenttia vuotta aiemmasta. Tammi-maaliskuussa henkilöstömäärä lisääntyi 3,8 prosenttia ja huhti-kesäkuussa 2,3 prosenttia vuoden 2014 vastaaviin neljänneksiin verrattuna. Heinä-syyskuussa henkilöstömäärä supistui 2,0 prosenttia vuodentakaisesta, mutta kohosi jälleen loka-joulukuussa 0,3 prosenttia. Viimeisen tarkastelussa olleen kuukauden tammikuun 2016 aikana henkilöstömäärä supistui 7,3 prosenttia edellisvuoden tammikuusta.

Kuva 20. Henkilöstömäärän ja liikevaihdon kehitys trendikehitys: Hyrynsalmi

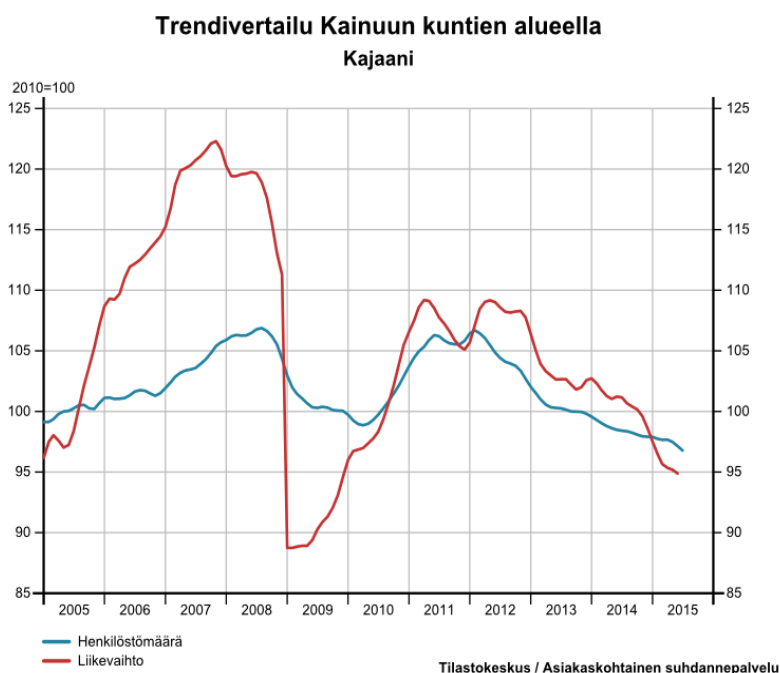
Kajaani

Kajaanin kunnan alueen kaikkien toimialojen liikevaihto laski vuonna 2015 yhteensä 3,2 prosenttia. Kehitys vuodentakaiseen verrattuna oli laskevaa kolmella ensimmäisellä vuosineljänneksellä: tammi-maaliskuussa liikevaihto supistui 7,5 prosenttia, huhti-kesäkuussa 6,0 prosenttia ja heinä-syyskuussa 3,4 prosenttia. Loka-joulukuussa liikevaihto sen sijaan nousi 3,3 prosenttia vuodentakaiseen vastinneljännekseen verrattuna.

Kaikkien toimialojen henkilöstömäärä laski Kajaanin kunnan alueella 0,3 prosenttia vuonna 2015. Liikevaihdon tavoin henkilöstömäärä supistui kolmella ensimmäisellä vuosineljänneksellä, mutta kohosi viimeisellä neljänneksellä. Tammi-maaliskuussa henkilöstömäärä supistui 1,2 prosenttia, huhti-kesäkuussa 0,6 prosenttia ja heinä-syyskuussa 1,2 prosenttia vuodentakaisin vastaaviin ajanjaksoihin verrattuna. Loka-joulukuussa henkilöstömäärä kasvoi 1,7 prosenttia. Kuluvan vuoden 2016 tammikuussa henkilöstömäärä lisääntyi 2,9 prosenttia vuodentakaisesta.

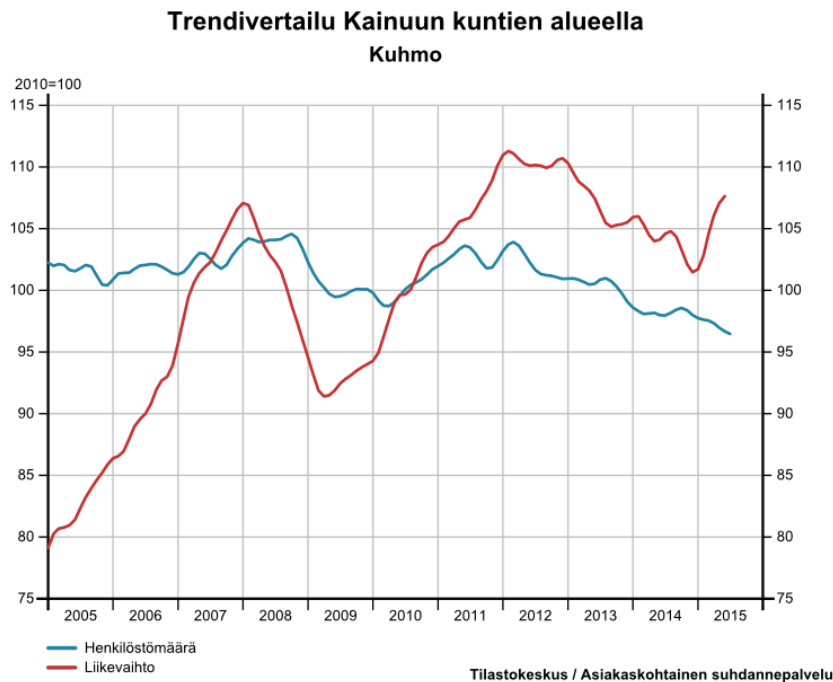
Kuva 21. Henkilöstömäärän ja liikevaihdon kehitys trendikehitys: Kajaani

Kuhmo

Kuhmon alueen kaikkien toimialojen liikevaihto laski 2015 vuositasolla 1,8 prosenttia vuotta aiemmasta. Vuosineljänneksittäin tarkasteltuna kehitys oli vaihtelevaa. Ensimmäisellä neljänneksellä liikevaihto supistui 3,7 prosenttia edellisvuoden vastaavaan neljännekseen verrattuna. Toisella neljänneksellä liikevaihto kasvoi 2,7 prosenttia. Kolmannella vuosineljänneksellä liikevaihto supistui 8,9 prosenttia, mutta nousi jälleen viimeisen neljänneksen aikana 3,0 prosenttia vuodentakaiseen verrattuna.

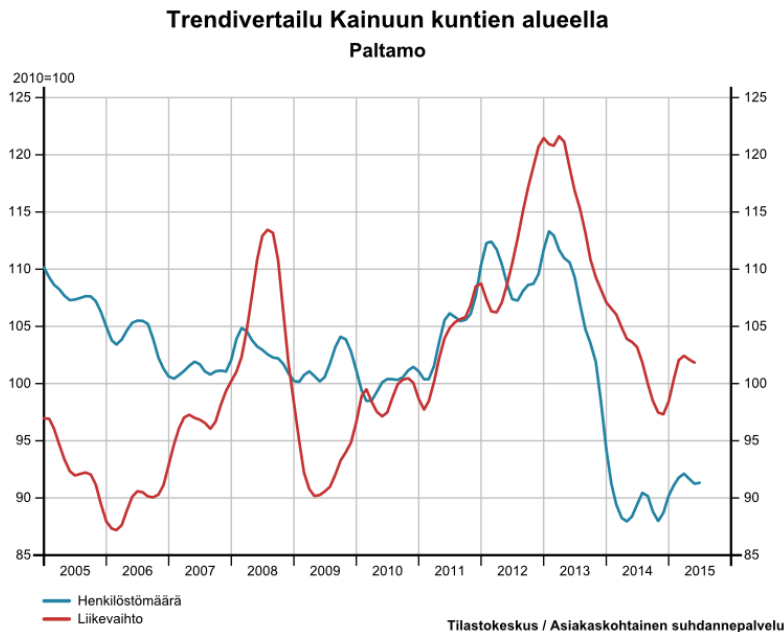
Kuhmon alueen henkilöstömäärä laski vuonna 2015 yhteensä 1,1 prosenttia vuotta aiempaan verrattuna. Ensimmäisellä vuosineljänneksellä henkilöstömäärä nousi 0,3 prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajanjaksosta. Seuraavilla neljänneksillä henkilöstömäärä supistui vuodentakaisesta: huhti-kesäkuussa 0,2 prosenttia, heinä-syyskuussa 2,2 prosenttia ja loka-joulukuussa 2,0 prosenttia. Viimeisen tarkastelussa olleen kuukauden tammikuun 2016 aikana henkilöstömäärä kasvoi 0,5 prosenttia edellisvuoden tammikuusta.

Kuva 22. Henkilöstömäärän ja liikevaihdon kehitys trendikehitys: Kuhmo

Paltamo

Paltamon kunnan alueen kaikkien toimialojen liikevaihto supistui vuonna 2015 yhteensä 0,6 prosenttia. Ensimmäisellä vuosipuoliskolla liikevaihto laski, tammi-maaliskuussa 3,4 prosenttia ja huhti-kesäkuussa 0,8 prosenttia vuodentakaisista vertailuneljänneksistä. Heinä-syyskuussa liikevaihto kasvoi 1,8 prosenttia, mutta laski jälleen loka-joulukuussa 0,7 prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajanjaksosta.

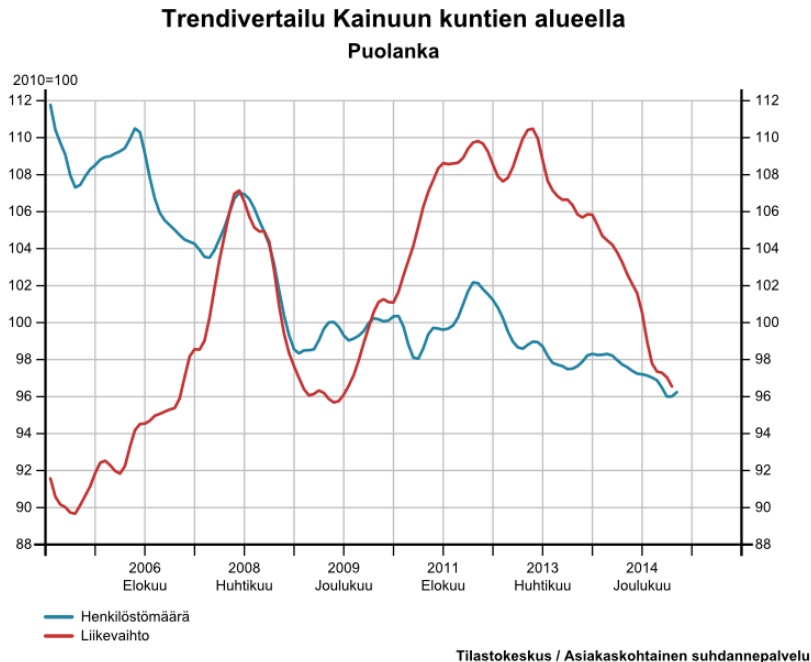
Kaikkien toimialojen henkilöstömäärä nousi vuonna 2015 Paltamon kunnan alueella 3,7 prosenttia vuoteen 2014 verrattuna. Kehitys vuodentakaisesta oli nousevaa kaikilla neljänneksillä. Tammi-maaliskuussa henkilöstömäärä kasvoi 0,7 prosenttia, huhti-kesäkuussa 4,0 prosenttia, heinä-syyskuussa 3,2 prosenttia ja loka-joulukuussa 6,7 prosenttia. Myönteinen kehitys jatkui myös kuluvan vuoden 2016 tammikuussa, kun henkilöstömäärä nousi 6,4 prosenttia vuoden 2015 tammikuuhun verrattuna.

Kuva 23. Henkilöstömäärän ja liikevaihdon kehitys trendikehitys: Paltamo

Puolanka

Puolangan kunnan alueen kaikkien toimialojen liikevaihto laski vuonna 2015 kaikkiaan 9,1 prosenttia vuotta aiemmasta. Näin ollen liikevaihto vähentyi vuoden kaikilla neljänneksillä: tammi-maaliskuussa 10,6 prosenttia, huhti-kesäkuussa 7,6 prosenttia, heinä-syyskuussa 7,5 prosenttia ja loka-joulukuussa 10,5 prosenttia edellisen vuoden vastaaviin ajanjaksoihin verrattuna. Kuukausitasolla tarkasteltuna liikevaihdon lasku oli suurinta helmikuussa, kun se supistui 17,5 prosenttia vuotta aiempaan verrattuna.

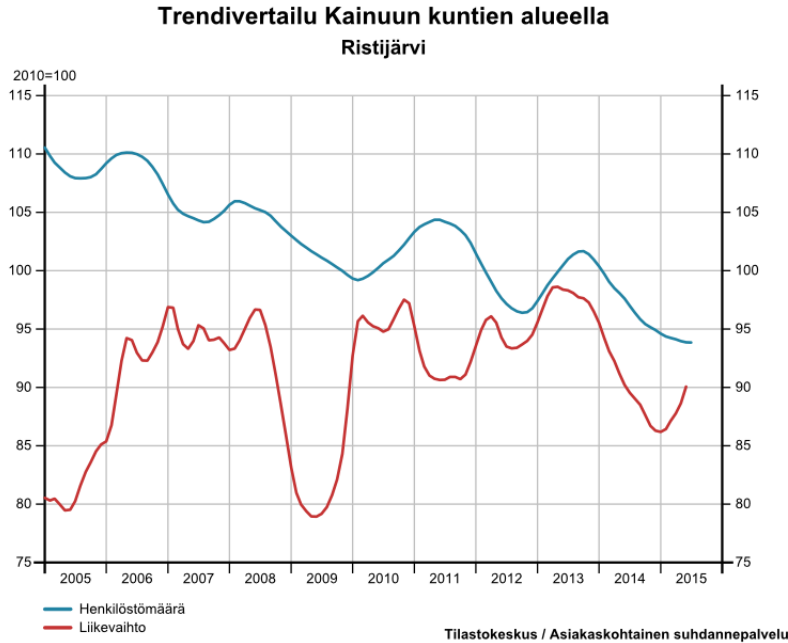
Puolangan kunnan alueen kaikkien toimialojen henkilöstömäärä supistui vuonna 2015 yhteensä 4,5 prosenttia verrattuna vuoteen 2014. Vuoden 2015 ensimmäisellä neljänneksellä henkilöstömäärä laski 3,2 prosenttia verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajanjaksoon. Samanlainen kehitys jatkui koko loppuvuoden, kun henkilöstömäärä väheni toisella neljänneksellä 4,4 prosenttia, kolmannella 4,1 prosenttia ja viimeisellä edelleen 6,1 prosenttia vuodentakaiseen verrattuna. Kuluvan vuoden tammikuu ei tuonut muutosta tilanteeseen vaan henkilöstömäärä laski edelleen 1,0 prosenttia edellisvuoteen verrattuna.

Kuva 24. Henkilöstömäärän ja liikevaihdon kehitys trendikehitys: Puolanka

Ristijärvi

Ristijärven alueen kaikkien toimialojen liikevaihto supistui yhteensä 1,5 prosenttia vuonna 2015 verrattuna edelliseen vuoteen. Vuoden 2015 tammi-maaliskuussa liikevaihto laski 9,8 prosenttia ja huhti-kesäkuussa 1,9 prosenttia vuotta aiempaan verrattuna. Heikko kehitys jatkui vielä vuoden heinä-syyskuussa, liikevaihdon vähentyessä 1,9 prosenttia vuodentakaiseen verrattuna. Liikevaihdon kehitys kuitenkin kääntyi positiiviseksi vuoden viimeisellä neljänneksellä, kun liikevaihto kasvoi 7,4 edellisvuoteen verrattuna.

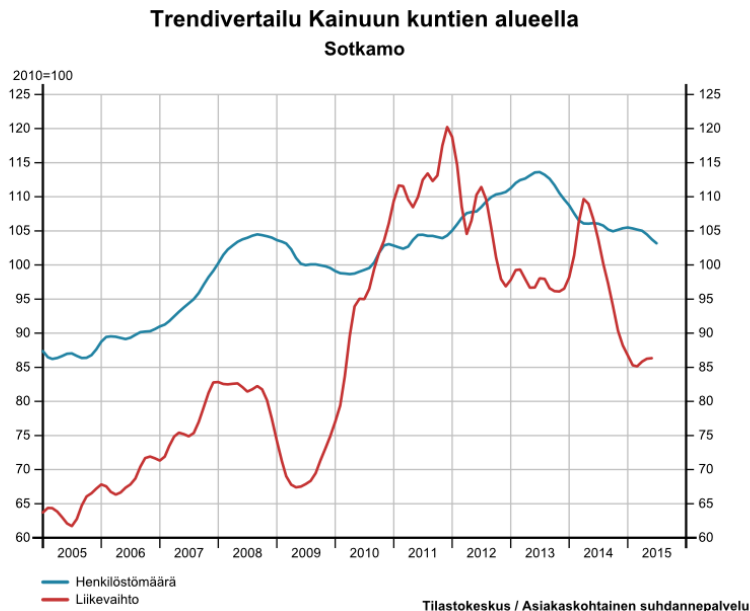
Ristijärven kunnan alueen kaikkien toimialojen henkilöstömäärä väheni 2,8 prosenttia vuonna 2015 verrattuna vuoteen 2014. Henkilöstömäärän kehitys jatkui laskusuuntaisena koko vuoden ajan. Tammi-maaliskuussa henkilöstömäärä supistui 3,8 prosenttia, huhti-kesäkuussa 3,6 prosenttia, heinä-syyskuussa 2,9 prosenttia ja loka-joulukuussa 1,0 prosenttia edellisvuoden vastaaviin ajanjaksoihin verrattuna. Myös kuluvan vuoden tammikuussa kirjattiin laskua 4,9 prosenttia vuodentakaisesta.

Kuva 25. Henkilöstömäärän ja liikevaihdon kehitys trendikehitys: Ristijärvi

Sotkamo

Sotkamon kunnan alueen kaikkien toimialojen liikevaihto vähentyi vuonna 2015 kaikkiaan jopa 18,6 prosenttia edellisvuodesta. Koko vuonna kehitys oli heikkoa ja liikevaihto vähentyi huomattavasti vuoden kaikilla neljänneksillä. Vuoden 2015 tammi-maaliskuussa liikevaihto supistui 17,0 prosenttia, huhti-kesäkuussa 27,4 prosenttia, heinä-syyskuussa 18,8 prosenttia ja loka-joulukuussa 9,1 prosenttia vuodentakaisiin vastaaviin ajanjaksoihin verrattuna. Kuukausitasolla tarkasteltuna kehitys oli heikointa huhtikuussa, kun liikevaihto supistui 36,9 prosenttia vuotta aiemmasta.

Sotkamon kunnan alueen kaikkien toimialojen henkilöstömäärä supistui vuonna 2015 yhteensä hienoiset 0,5 prosenttia vuoteen 2014 verrattuna. Henkilöstömäärä laski vuoden kolmella ensimmäisellä neljänneksellä: tammi-maaliskuussa 0,1 prosenttia, huhti-kesäkuussa 0,7 prosenttia ja heinä-syyskuussa 2,0 prosenttia edellisen vuoden vastaaviin ajanjaksoihin verrattuna. Kehitys kääntyi kuitenkin vuoden viimeisellä neljänneksellä positiiviseksi, kun henkilöstömäärä kasvoi 0,8 prosenttia vuotta aiemmasta. Kuluvan vuoden tammikuussa henkilöstömäärä kääntyi kuitenkin taas laskuun vähentyen 2,9 prosenttia edellisvuodesta.

Kuva 26. Henkilöstömäärän ja liikevaihdon kehitys trendikehitys: Sotkamo

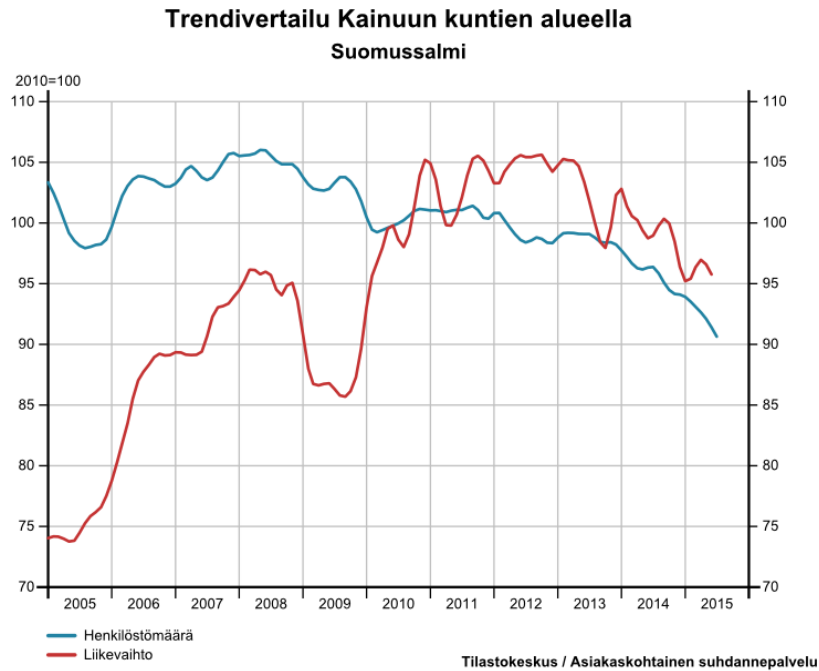
Suomussalmi

Suomussalmen kunnan alueen kaikkien toimialojen liikevaihto supistui yhteensä 4,4 prosenttia vuonna 2015 verrattuna edelliseen vuoteen. Liikevaihdon kehitys oli heikkoa koko vuoden ajan ja se supistui kaikkina vuosineljänneksinä. Ensimmäisellä vuosineljänneksellä 2015 liikevaihto laski 6,5 prosenttia, toisella 3,5 prosenttia, kolmannella 3,2 prosenttia ja viimeisellä 4,5 prosenttia vuodentakaisista vastaavista ajanjaksoista. Kuukausitasolla tarkasteltuna liikevaihto heikkeni eniten tammikuussa (-15,8 %).

Suomussalmen kunnan alueen kaikkien toimialojen henkilöstömäärän kehitys oli laskusuuntaista vuonna 2015. Vuositasolla henkilöstömäärä supistui 3,7 prosenttia. Liikevaihto väheni tammi-maaliskuussa 2,7 prosenttia, huhti-kesäkuussa 3,3 prosenttia, heinä-syyskuussa 6,0 prosenttia ja loka-joulukuussa 2,5 prosenttia edellisvuoden vastaaviin ajanjaksoihin verrattuna. Samansuuntainen kehitys jatkui kuluvan vuoden tammikuussa henkilöstömäärän vähentyessä 3,6 prosenttia vuotta aiempaan verrattuna.

Kuva 27. Henkilöstömäärän ja liikevaihdon kehitys trendikehitys: Suomussalmi

Lähteet

Tilastokeskus, asiakaskohtainen suhdannepalvelu 20.5.2016

Kainuun liitto 20.5.2016